

Nota

Programma van maatregelen

PUURS-SINT-AMANDS SCHOUBROEK (prov. Antwerpen)

Auteurs: Natascha DERWEDUWEN

Projectcode: 2021B158

1. Aanleiding vooronderzoek

In eerste instantie werd een bureauonderzoek uitgevoerd (2020E66, ID 20438)¹ in het kader van deze archeologienota. Tijdens het bureauonderzoek werd het onderzoeksgebied geografisch, geologisch, historisch en archeologisch gesitueerd aan de hand van reeds bestaande bronnen. Voor de uitgebreide versie van de archeologienota wordt naar het verslag van resultaten verwezen.² Op basis van dit bureauonderzoek kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site onvoldoende worden onderbouwd. Daarom werd in het programma van maatregelen³ een archeologisch traject opgesteld, met name een landschappelijk bodemonderzoek (2020E130)⁴ en een prospectie door middel van proefsleuven (2021B158). Het doel van het proefsleuvenonderzoek is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein archeologisch te onderzoeken. Op die manier kan een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen. De resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek werden neergeschreven in een afzonderlijke nota, de resultaten van het proefsleuvenonderzoek maken onderwerp uit van deze nota.

➔ Zie het verslag van resultaten bureauonderzoek (zie bekrachtigde archeologienota 2020E66, ID 20438)⁵ voor meer informatie.

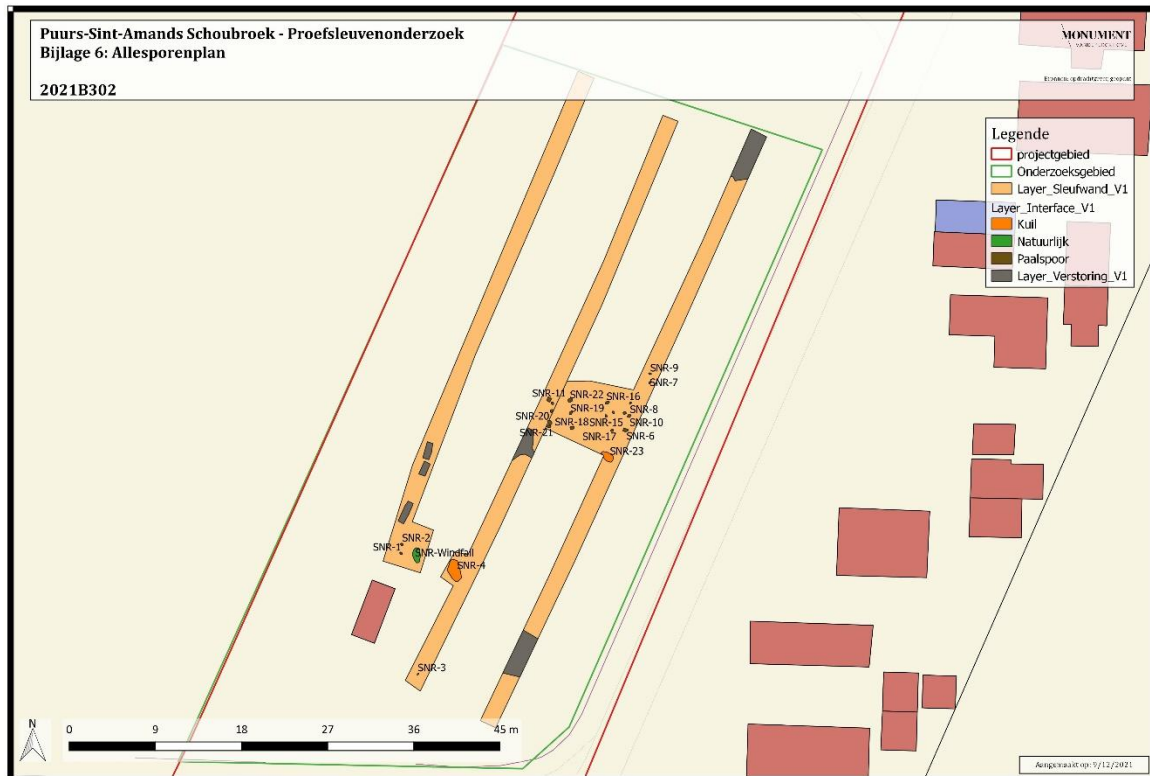
¹ DEVALCKENEER L., VANDEN BRANDE S. 2021a
<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20438>

² Ibidem

³ DEVALCKENEER L., VANDEN BRANDE S. 2021b

⁴ LEGRAND P., VERHAEVERT K. 2021.

⁵ DEVALCKENEER L., VANDEN BRANDE S. 2021a
<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20438>

Figuur 1: Allesporenkaart van het proefsleuvenonderzoek.

2. Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

➔ Zie het bijgevoegde verslag van resultaten landschappelijk bodemonderzoek (2021F98)⁶.

3. Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem

➔ Zie het bijgevoegde verslag van resultaten proefsleuvenonderzoek (2021B302)⁷.

4. Gemotiveerd advies

In het kader van de geplande ontwikkeling aan de Industrielaan te Ichtegem, werd na een uitgebreide bureaustudie (2020E66, ID 20438) een archeologisch traject uitgerold. Dit ging van start met de eerder uitgevoerde landschappelijke boringen (2021F98) en mondde uiteindelijk uit in deze prospectie door middel van proefsleuven (2021B302).

⁶ LEGRAND P., VERHAEVERT K. 2021

⁷ DERWEDUWEN N. 2021

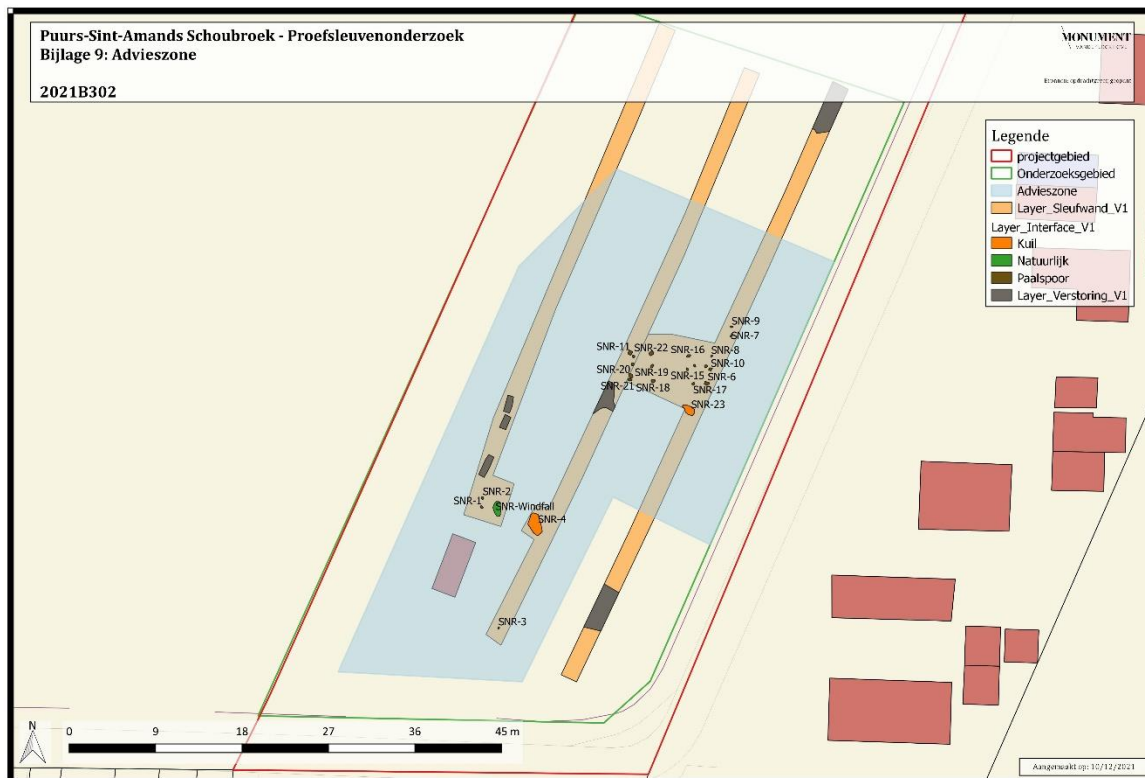
De totale oppervlakte van het onderzochte terrein bedraagt 2683,30m². Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden drie parallelle sleuven en drie kijkvensters uitgegraven. Zo werd in totaal 395,96m² verdiept tot op het archeologische niveau. Er werden 8 bodemprofielen geregistreerd om de bodemopbouw te begrijpen. Dit toonde een homogene bodemopbouw aan met een Aan-Ap-B(w)-C profiel. Lokaal was verstoring waar te nemen en werd een A-C profiel opgetekend.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden 22 archeologische sporen geregistreerd. Dit waren voornamelijk paalsporen, waaronder een cluster van 16 paalsporen in kijkvenster 3, en een tweetal kuilen. Deze situeerden zich voornamelijk in het zuidelijk deel van het plangebied.

Er wordt een uitgebreider archeologisch onderzoek geadviseerd binnen het plangebied. Dit onderzoek wordt geconcentreerd op deze zuidelijke zone met bewoningssporen (kernzone).

5. Planafbakening

Het plangebied heeft een totale oppervlakte van 2683,30m². Het vervolgonderzoek zal zich concentreren op de zuidelijke zone, rond een cluster bewoningssporen. Daartoe is een **zone** van **1350m²** afgebakend. Hierbij dient de cluster bewoningssporen verder onderzocht te worden, alsook de zuidelijke zone met eventuele randstructuren. Buiten de kernzone is de sporendensiteit volgens de resultaten van het proefsleuvenonderzoek eerder laag. Gezien de nabijheid van een potentieel erf is het wel mogelijk dat er zich nog geassocieerde sporen bevinden.

Figuur 2: Projectie van de proefsleuven en de aanduiding van de op te graven kernzone.

6. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de exacte aard en omvang is van de archeologische site die werd aangetroffen in de bodem. Kennis daarvan kan bijdragen tot een beter begrip van de ontstaansgeschiedenis van deze regio. Hiertoe worden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- Hoe is de bodemopbouw en heeft dit invloed op de bewaring van de sporen?
- Wat is de aard, omvang, datering en ruimtelijke samenhang van de aangetroffen sporen?
- Wat zijn de structuren die werden aangetroffen?
- Kan er een relatie worden vastgesteld tussen de verschillende grondsporen?
- Stammen de archeologische sporen en artefacten uit meerdere periodes? Is er een chronologie op te stellen?
- Werd er informatie verkregen over de omvang van de archeologische site en zijn er sporen van een afbakening van de site gevonden?

- In hoeverre kunnen er uitspraken gedaan worden met betrekking tot de typen plattegronden, de functionele en constructieve aspecten van de gebouwen? Is er sprake van herstelfasen? Zijn er aanwijzingen voor interne organisatie binnen de gebouwen?
- Is er sprake van één of meerdere erven? Of is er een nederzetting te herkennen? Hoe zijn de erven gestructureerd?
- Zijn er verschillende bewoningsfasen vast te stellen? Evolueerde de inrichting van de nederzetting, erf of erven doorheen de tijd?
- Wat is de datering van de verschillende fasen?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren de vondsten, wat is de vondstdichtheid en de conserveringsgraad?
- Zijn er indicaties voor handelscontacten met andere regio's?
- Hoe past de vindplaats binnen het regionale landschap uit de specifieke periodes? Zijn deze vergelijkbaar met andere soortgelijke vindplaatsen uit eenzelfde periode?

7. Plan van aanpak

De hierboven reeds beschreven kernzone (1350m²) wordt onderzocht aan de hand van een vlakdekkende opgraving. Afhankelijk van de praktische uitvoering gebeurt dit in één of meerdere opgravingsvakken. Hierbij is het van belang dat deze een voldoende grote omvang hebben om een optimaal ruimtelijk inzicht te verkrijgen tijdens het terreinwerk. Concreet wil dit zeggen dat aangetroffen sporen of structuren steeds in hun geheel worden opgegraven. Het couperen gebeurt pas wanneer de volledige structuur is vrij gelegd.

Men dient te vermijden dat het opgravingsvlak langdurig ongeregistreerd blijft en door extreme weersomstandigheden beschadigd wordt. Opgravingsvlakken kunnen enkel door zwaar materieel worden betreden nadat het is geregistreerd en na goedkeuring door de veldwerkleider. Dagelijks is een geüpdatet sporenplan beschikbaar.

Alle graafwerken gebeuren onder begeleiding van minstens één archeoloog. Het afgraven van de grond gebeurt laagsgewijs en tot op het archeologisch relevante niveau met een graafmachine met tandenloze bak. Het veldwerk, de verwerking en de rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Hierop worden geen afwijkingen voorzien.

Staalname en conservatie dienen te gebeuren volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

8. Criteria

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

9. Schatting totale duur

Er wordt geschat dat een voldoende groot en ervaren opgravingsploeg het terreinonderzoek kan afronden binnen ca. 5 werkdagen.

10. Kostenraming

De opgraving wordt uitgevoerd door een ploeg bestaande uit een erkend archeoloog (deeltijds), een veldwerkleider (permanent, zowel voor veldwerk als verwerking), een assistent-archeoloog (permanent, zowel voor veldwerk als verwerking), aangevuld met 1 of 2 archeologen (permanent voor veldwerk). Indien nodig worden een aardkundige, conservator, een materiaaldeskundige en natuurwetenschappers deeltijds betrokken bij het onderzoek. De kosten voor graafwerken, bemaling, werfinfrastructuur, conservatie en het opsporen/aanduiden/beschermen van leidingen en kabels maken geen deel uit van deze kostenraming.

→ Veldwerk, verwerking en rapportage: 28 500 euro

Het natuurwetenschappelijk onderzoek wordt geschat op maximaal 20% van het voorziene archeologische budget. Hierbij wordt rekening gehouden met minstens volgende natuurwetenschappelijke posten:

Natuurwetenschappelijk onderzoek	
Type onderzoek	Aantal
Waardering C14	5VH
AMS C14 datering (absolute datering)	3VH
Rapportage	1VH

11. Gewenste competenties

Het veldwerk wordt uitgevoerd door minstens een veldwerkleider en een archeoloog-assistent, die permanent op de site aanwezig zijn. Het team kan verder aangevuld worden met 1 of 2 technisch medewerkers. Daarnaast wordt conform de Code van Goede Praktijk een aardkundige betrokken bij het veldwerk, deze dient echter niet permanent op het terrein aanwezig te zijn.

- ➔ De veldwerkleider moet beschikken over een ruime kennis betreffende grondsporen en vondstmateriaal gaande van Metaaltijden tot Late Middeleeuwen. De veldwerkleider beschikt over minstens 220 werkdagen opgravingservaring, aangetoond via CV, waarvan minstens 80 werkdagen op landelijke sites met zandgrond.
- ➔ De archeoloog-assistent moet beschikken over minstens 120 werkdagen opgravingservaring met ervaring van opgravingen op landelijke sites met zandgrond, aangetoond via CV.
- ➔ De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek in zandgronden.
- ➔ De technisch medewerkers dienen niet te beschikken over specifieke competenties.

12. Risicofactoren

Er zal op alle momenten (voorbereiding en uitvoering) een gedegen overleg moeten zijn tussen de initiatiefnemer, de aannemer bouwwerken en de aannemer archeologie om de werken optimaal op elkaar af te stemmen.

13. Deponering

Het archeologisch ensemble zal gedurende het onderzoek bewaard worden bij de aannemer archeologie. Na volledige afronding van het onderzoek en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de bouwheer. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).